

MUSIQA SAN'ATIDA ATONAL DAVR

Maxmudova Sumbula Abdumalikovna

Farg'ona davlat universiteti san'atshunoslik fakulteti
musiqa ta'limi va san'at yo'nalishi o'qituvchisi

Omonova Feruzaxon

2-bosqich magistranti

Anotatsiya

Ushbu maqolada tarixiy jarayonlar jo'shqinligi san'atning rivojlanishiga ham ta'sir qildi. 1900–1910 yillarni o'z ichiga olgan davrni turli hil badiiy yo'nalishlar ta'riflaydi. Ko'pgina oqim va yo'nalishlar bir-biri bilan parallel, ba'zida uyg'unlashib yoki aksincha alohida rivojlandi. Bularga so'nggi romantizm, simvolizm, impressionizm, ekspressionizm, realizm, naturalizm, konstruktivizm, kubizm, neo-primitivizm, surrealizm, dadaizm va boshqalarni misol keltirish mumkin.

Kalit so'zlar: Atonal, serializm, aleatorika, realizm, modernistik, tonal xromatsizatsiya, deklomatsiya, sanorika, terapiya, borokko, dodekofonizm, klasicizm, minimalizm, destruktiv tendensiya.

Musiqaning tarixiy taraqqiyoti davomida insoniyat 20-21 asr ijodiyoti chuqur o'rganilmaganligi, yangi modernistik qarashlar, o'quv qo'llanmalarda davrlarning to'xtab qolganligi, estetik yo'nalishlar, yangilik ma'nosini anglatuvchi oqimlarda ijod qilgan kompozitorlar adabiyotlaridan keng foydalanildi. Yevropa kompozitor novatorlaridan Anton Vebern, Per Bules, Luidji Nono, Karixaynts Shtokxauzen, Arnold Shyonberg, Dmitriy Shostakovich, Benjamin Britten, Milton Babbit, John Keydj, Elliot Karter, Genri Kovalli, Iogannes Brams, I. Stravinskiy, Ravel, va boshqalar yangi 20-21 asr zamonaviy musiqa va atonal davrni o'rganishga muayyan hissa qo'shdilar. Murakkab izlanishlar yo'lidan borib kechki romantizm, neoklassisizm, yangi dinamizm, neofolklorizm kabi oqimlarni eksperimental yechimlarni yengib o'tdilar. Bu izlanishlarning oliy maqsadi yangi klassikani, ya'ni 20-asr klassikasini yaratish edi. Musiqa - san'at turlaridan biridir. Rassomchilik, me'morchilik, teatr va boshqa san'at turlari bilan bir qatorda musiqa inson hayotida muhim o'rin tutadi. Musiqa san'ati asarlari ma'naviy boyliklar hisoblanadi va kishilarga estetik zavq beradi, ularga ma'naviy ozuqa bo'ladi va estetik didini tarbiyalaydi. Musiqa inson hayoti davomida unga doimo hamrohdir. Musiqa sadolari ostida qilingan mehnat unumli, musiqa bilan olingan dam maroqli bo'ladi. Kishilarning bayramlari, to'y-tomoshalari ham, fojiali motam marosimlari ham musiqa bilan o'tadi.

Davlatimiz rahbarining 2022-yil 2-fevral kuni imzolagan “Madaniyat va san’at sohasini yanada rivojlantirishga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi qarori esa madaniyat va san’at sohasi rivojida muhim ahamiyat kasb etadi. Prezidentimiz qarori biz, san’at ahli yuragiga yoqimli bir navoday singib, ko‘nglimizga xushnudlik, sohamizga yanada muhabbat bilan yondashib xizmat qilishni va kelajak avlod qalbiga san’at sehri bilan eng go‘zal xislatlarni singdirib borishimizda muhim va nurli bir dovondir.¹

Atonal musiqa yunoncha “a” – inkor qo‘shimchasi va “tonal” – ton – 20-asr boshlaridan Yevropa mamlakatlarida odat tusiga kirgan tonallik, lad, garmoniya va boshqalarning o‘ta erkin o‘zgaruvchanligiga asoslanib yaratiladigan musiqa. Atonal musiqa konsonans va dissonans kontrasti, modulyatsiyalarni inkor etadi. Ayrim Atonal musiqa parchalari so‘nggi romantiklar va impressionistlar ijodida uchraydi. 20-asr

boshida Avstriya kompozitori A. Shyonberg, uning shogirdlari A. Vebern, A. Berg va boshqa ijodida an’anaviy yevropacha ladtonallik asosidan to‘la yoki qisman voz kechish natijasida Atonal musiqa yoki R. Kolish (1896 – 1978) tomonidan kiritilgan atonallik tushunchasi yuzaga kelgan. Atonal musiqani ma’lum darajada dodekafoniya texnikasi tartiblashtirgan. Undan O‘zbekiston kompozitorlari kino, teleko‘rsatuv, teatr musiqasi va boshqalarda foydalanmoqdalar. Zamonaviy musiqa" va "Zamonaviy san'at musiqasi" bu erga yo'naltirizgan. Zamonaviy musiqa

hozirgi kunga yaqin tuzilgan. 21-asrning boshlarida u odatda 1945 yildan keyingi davrni nazarda tutadi zamonaviy shakllar vafotidan keyingi tonal musiqa Anton Vebern va shu jumladan serial musiqa, electron musiqa, eksperimentallik musiqa va atonal musiqa. Musiqaning yangi turlari spektakl musiqa va post-minimalizm va boshqalar zamonaviy musiqaning boshqa turlariga kiradi.

XX - asr zamonaviy musiqa. Yigirmanchi asrning boshlarida mumtoz musiqa kompozitorlari tobora ko'proq tajriba o'tkazmoqdalar kelishmovchiliklar bilan o'tkazilgan tajribalar ko'p to'siqqa uchradi, baland ovozli til, ba'zida bunga erishdi atonal qismlar ta'kidlandi. Birinchi jahon urushidan so'ng, ular kech romantizmning haddan tashqari oshirib yuborilgan imo-ishoralari va shaklsizligi deb bilgan narsalarga qarshi kurashish sifatida, ba'zi bastakorlar neoklassik oldingi uslublarning muvozanatli shakllari va aniq seziladigan tematik jarayonlarini qaytarib olishga intilgan uslub yangi ob'yektivlik va ijtimoiy realizm bilan olib bordilar. Ikkinchi Jahon urushidan so'ng, modernist bastakorlar o'zlarining kompozitsiya jarayonida yuqori darajadagi nazoratga erishishga intildilar masalan: o'n ikki tonal texnikasi va keyinchalik jami serializm yo'nalishi bo'ldi. Shu bilan birga, aksincha, bastakorlar nazoratdan voz kechish, noaniqlik yoki aleatorik jarayonlarni kichikroq yoki

¹O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.MIRZIYOYEV Toshkent shahri, 2022-yil 2-fevral

kattaroq darajalarda o'rganish bilan tajriba o'tkazdilar. Texnologik yutuqlar elektron musiqaning tug'ilishiga olib keldi. Tasmaning ilmoqlari va takrorlanadigan to'qimalar bilan tajriba paydo bo'lishiga hissa qo'shdi minimalizm yo'nalishi. Boshqa bastakorlar musiqiy spektaklning teatr imkoniyatlarini o'rganishni boshladilar ijrochilik san'ati, aralash vositalar, oqimlar zamonaviy klassik musiqaning yangi asarlarini yaratishni davom ettirmoqdalar. Har yili Berlindagi Boston konservatoriyasi 700 spektaklni namoyish etadi. Zamonaviy klassik musiqa dasturi talabalarining yangi asarlari ushbu spektakllarning taxminan 150 tasini o'z ichiga oladi.

XX asrning dastlabki ikkita o'n yilligi chegarasi musiqa tarixida burilish yasadi. Aynan shu vaqtda bir qator kompozitorlar ijodida keskin sakrash bilan Yevropa musiqasi lad tonal tizimini markazlashtirmaslik jarayoni yakunlandi va uning sifat jihatidan boshqacha musiqa, ya'ni qayta tug'ilishi boshlandi. Bu hodisa ilk bor Shyonberg ijodida namoyon bo'ldi. Hodisaning mohiyati quyidagicha edi: klassik lادلarning funktsional moyilliklari ahamiyatli tarzda bo'shshdi, natijada avvallari usul va aniq fikrdan erkin bo'lgan lad tuzilmasi endi har bir alohida asarda (ko'p hollarda uning har bir lavhasida ham) mavzuviy majmua singari individuallashtirish ko'rinishni oldi. Tabiiyki, lad tonal tizimni individuallashtirish uchun uning konstruktiv samarasini kamaytirishga to'g'ri kelar edi. Lad tonal tizim yangi holatining alomati sifatida notertsiyali ohangdoshlikning erkin harakati ham olinadi. Avvallari faqat akkordli tovushlar akkordsiz tovushlar bilan birlashuvchi "tasodifiy" yoki figuratsiyali moslashmalar sifatida buning imkoni bor edi. Bunday ohangdoshlik kechki romantik garmoniyasidayoq harakat erkinligiga ega emasdi, ular qo'shni akkordlar (ya'ni tertsiyali tuzilma ohangdoshliklari) bilan qattiq bog'langan bo'lib, albatta ulardan surilib yoki ularga yumshoq o'tilardi. Musiqani tovushbalandligi tashkil etilishidan nomarkazlashuv tomon evolyutsiyasida ikkita turli xil yo'l ko'zlandi:

tonal aniqlik va diatonik asosning saqlanishi yoki tonal (umumiy) xromatizatsiyada ularni inkori orqali. Birinchi yo'l orqali bir vaqtning o'zida Stravinskiy, Prokofyev va Bartok (keyinroq Onegger, Xindemit, Shostakovich), ikkinchi yo'ldan esa bir necha yil ilgariroq Shyonberg, Vebern va (ba'zi bir kamchiliklar bilan Berg) bordi. 1909 yili Shyonberg ijodida ikkinchi – atonal deb nomlanuvchi davr boshlandi. Kompozitorning yangi musiqiy tili uning ladtonalligi klassik tizimini chidamlilik yuzasidagi sinovdan o'tkazgan oxirgi tonal asarlari bilan to'g'ridan-to'g'ri tayyorlangan edi. Ammo bevosita tinglash taassurotiga ko'ra kompozitor o'tmish bilan aloqani butkul uzadi. Shyonberg ijodidagi nashr qilingan yiliga va opus raqamiga ko'ra birinchi atonal asar (musiqa tarixida ham) deb hisoblanuvchi fortepiano uchun Uchta pьesasi or.11 ning (1909) boshlang'ich taktlari kabi taktlar uning avvalgi asarlarida umuman bo'lishi mumkin emas edi. Bu yerda mustaqil majmua sifatida keskin oxangdosh ges-fh-g tovushlarning birlashmasi oldinga chiqadi, bu birlashma kechki romantik garmonik talqinda faqatgina (agar mumkin bo'lsa) figuratsiyali hamohanglik sifatida oldinga chiqishi mumkin edi. Shyonberg pьesasining birinchi taktidayoq bu birlashma akkorddan kelib

chiqmaydi va unga o'tmaydi. Bunday boshlanish yakkalangan, ko'rilmagan hodisa emasligi darhol aniqlanadi (Birinchi kamer simfoniya va "Pelleas va Melizanda" simfonik poemasi ba'zi lavhalarida akkordlar huquqiga ega bo'luvchi kvartali ohangdoshliklardan farqli o'laroq), bunday boshlanish o'zida bu asarning va yana boshqa ko'pgina shu kabi asarlarning muhim uslubiy me'yorini o'zida aks ettiradi, tonal aniqliklik butkul yo'qoladigan holgacha yetib boruvchi ladtonallikdan ketishdan dalolat beradi. Fortepiano uchun uchta pьesa va 1909 yilda yaratilgan orkestr uchun Beshta pьesa or.16 – kompozitor atonal davr instrumental ijodiyoti uchun xos bo'lgan namunalardir. Ularda musiqiy matoni mavzulashtirish ahamiyatli darajaga erishadi, ammo har bir pyesadagi mavzuiy unsurlarning o'zi ko'psonli va turli jinlidir, ularning birligi faqatgina assotsiativ darajadagina aniqlanadi. Impul'siv motivlarning katta tezlik bilan chatishib va ketma-ket keluvchi, ularning qatlamlashuvining quyuqligi va jo'shqin jadalligini doimo o'zgartirib boruvchi uzluksiz oqim endilikda hech bir toifa qolipiga mos kelmaydigan shaklni hosil qiladi. Lad funktsionalligini rad etish natijasida musiqiy ochib berish to'liq "qochish estetikasi" talablari bilan nazorat etiladi, bu esa musiqiy tuzilmaning inertsiyali kuchlarini batamom bostirishga olib keladi. Tovushbalandligi matosining intonatsiyali va garmoniyali kuchlanishi (napryajennostь), "musiqiy hodisalar" ning jipslashuvi (kontsentratsiya) va bu bilan bog'liq bo'lgan musiqiy oqimning "informatsion zichligi" keskin ko'payadi. Musiqa o'zida kuchlanishdan qotib qolgan tahlikali qalb holatini mujassamlashtiradi. Ohang yozuvi sohasida yangi sifat – deklamatsiyali, nutqiy intonatsiyalarning ustuvorligini sezish mumkin. Bu bilan kompozitor ifodaning zaruriy intensivligiga erishadi, chunki jo'shqin inson bayonini imitatsiya qiluvchi kuylarning nutqiy oqimi kantilenali kuydan farqli o'laroq oldindan aniqlangan tuzilmali chegaralarga sig'maydi melodikaning bu ikki turining mutanosibligini, nasr va nazm orasidagi mutanosiblikka o'xshatish mumkin). Deklamatsiyalilik kuylarning atayin "oqsoq" ritmikasiga, kuchli hissadagi ligalashgan tovush cho'zimi bo'yicha kuchsiz hissadagiga nisbatan kattaroq bo'lgan "noto'g'ri" sinkopalarga ham ta'sir etadi, bu esa o'lchovli urg'uni sayozlashtiradi va melodik iboraga bayoniy erkinlikni beradi. Yangilikni Shyonberg kuylarining grafik qiyofasida ham sezish mumkin: agar avvallari (ayniqsa "Yorug'lashgan tun" da) ularda yumshoq pog'onali harakatga asoslangan cho'zilgan qismlar (uchastki) uchrasa, endilikda katta ekspressiyali sakrashlar (ayniqsa katta septima va kichik nona dissonanslashuvchi intervallarga sakrashlar xosdir) ustuvorlik qiladi. Bu sakrashlar turli tomonga ro'y beradi, buning natijasida Shyonberg kuylari keskin chiqib-tushishli (perepad) egri siniq chiziq xarakterini oladi.

Aytib o'tilgan qirralar orkestr uchun Beshta pьesaning quyidagi mavzuli lavhalarida namoyon bo'ladi: bu pьesalarning orkestr matosi ijroning nozik tembrli differentsiyasi, yoqimli o'zgaruvchanligi orqali erishiladigan juda katta nafosati bilan ajralib turadi. Shyonbergning "Klangfarbenmelodie" ("tovushli bo'yoqlar kuyi") g'oyasi uchinchi pьesada ("Bo'yoqlar") ayniqsa yorqin namoyon bo'lgan. Bunda bir xil akkordlarning tembrli aks etishi juda yumshoq o'zgargan. 1911 yilda yaratilgan fortepiano uchun Oltita kichkina pьesalar, or.19 (oxirgi

рѣсанing motamona xususiyati Maler vafoti haqidagi xabar tufaylidir) musiqiy aforizm kabi yangi, o'ziga xos janrni namoyon etadi. Ular "qochish estetika" siga maksimal darajada mosdir: agar ochib berilgan (razvernutyе) рѣsalarining juda individuallashtirilgan kompozitsiyasida mikroreprizalik unsurlari hali saqlanib qolgan bo'lsa (ular mavzuiy unsurlar rivojlanishi davomida ko'rinishini o'zgartiruvchi davriy qaytishlar bilan ifodalangan), Kichkina рѣsalarda bunday qaytishlar yo'qdir. Musiqiy mato nafaqat atonal, balki mavzusiz hamdir, ya'ni turg'unlikning oxirgi omilidan ham holi. Bu yerdan esa asarlarning shakllaridagi lavhaviylik kelib chiqadi. Albatta, Shyonberg uchun bu kabi "negativizm" yagona maqsad emas. Uning estetik tafakkuri umumiyligni, ma'lumlikni, shartlilikni rad etib, individuallikni, betakrorlikni, asllikni ushlab qolishga intiladi. Haqiqatan ham, рѣsalar mos shakllarga to'satdan joylashtirilgan tabiat hodisalari taassurotini hosil qiladi. Bu ma'noda Tomas Manning "Doktor Faustus" romanining qahramoni kompozitor Adrian Leverkynning so'zlarini keltirish mumkin: "Faqatgina juda qisqa, juda zichlashtirilgan musiqiy daqiqa haqiqiy va jiddiydir". Bu qahramon tisollaridan biri Shyonberg edi, bu borada Shyonberg asar muallifi bilan munozaralar olib bordi. Keyinchalik doimo musiqiy iboralarning ko'lamligiga moyil bo'lgan Shyonberg hech qachon bu kabi aforizm ko'rinishidagi shakllarga murojaat etmadi, ammo bu shakl Vebern uchun asosga aylandi. Mazkur davrda yaratilgan asosiy vokal kompozitsiyalar – bir aktli musiqiy dramalar "Kutish" (Mariya Pappenxaym matni, or.17, 1909 y.) va "Baxtli qo'l" (o'zining matni, or.18, 1913 y.) hamda ovoz va kamer orkestr uchun melodramalar (vokal turkum) – "Oydin Pъero" (or.21, 1912 y.) kabi asarlarning shakllari ochiqroqdir. Mazkur davrda kompozitor uslubini ayniqsa "Kutish" va "Oydin Pyero" to'liq namoyon etadi. Bir aktli "Kutish" monodramasi (bitta qatnashuvchi shaxsli opera) syujetida muhabbat va rashk, qo'rquv va ilojsizlik motivlari chatishib ketgan. Tunda oy yoritib turgan o'rmonda oq kiyingan ayol o'z ma'shuqasini izlab yuribdi. Uning xavotiri tobora oshib bormoqda, yovvoyi, fantastik soyalar uning ko'ziga ko'rinmoqda. Uning qalbi sevgilisi taqdiri uchun qo'rquv hissi bilan to'ladi. Nihoyat, u bir nimaga qoqilib ketadi: qay ko'z bilan ko'rsinki, oyoqlari ostida murda yotibdi. U qidirayotgan narsasini topganiga ishonishni istamaydi. Betartib shamolday o'tib borayotgan hayolida boshqa ayolning obrazi namoyon bo'ladi. Ilojsizlik sevgilisidan judo qilgan ayolga nisbatan nafrat hissi bilan almashadi. Tuman bilan yo'g'rilgan, bezargan tong otadi. I.I. Solertinskiy ta'biricha, u musiqada ekspressionistlaracha "qichqirik drama"sini mujassamlashtirib, oliy xayajonlanish va qabul qilishning katta keskinligi onlaridagi inson kechinmalarini ifodalaydi. "Kutish"ning jadal rivojlanuvchi musiqiy matosi "qochish estetikasi" talablariga to'liq javob beradi. U an'anaviy tuzilmali tashkil qilishning eng kichik alomatlaridan ham holidir va butunlay mavzusizdir (bu ma'noda monodrama, uning yirik ko'lamini hisobga olganda hatto XX asr musiqasi, Shyonberg ijodi uchun ham yagonadir). Monodramaning nomi o'ziga xos kayfiyatni tug'diradi: Shyonbergning yorqin ijodiy yutug'i sifatida u o'zining obrazli sohasi bilan kompozitor ijodini bir tomonlama tafakkur etish uchun sharoit yaratdi, ya'ni falokatni cheksiz

ilojsizlikni kutish kayfiyati orqali ifodaladi. Bunga kompozitor tomonidan aytilgan ba'zi fikrlar ham sabab bo'ldi. Masalan, xatlarining birida Shyonberg amerikalik xoreograf M. Kreg aytib o'tgan musiqasining tavsifini ma'qullaydi: "Makabr, mistika, o'zi bilmagan narsani izlash, haqiqatdan qochish, kelajagimizdan qo'rqish". "Oydin Pyero» melodramasi ovoz va fleyta (pikkolo ham), klarnet (bas-klarnet ham), skripka (al'etni ham), violonchela va fortepianoni o'z ichiga olgan instrumental kvintet uchun yozilgan. Uning vokal partiyasi o'ziga xos, Shyonberg tomonidan kashf etilgan Sprechgesang, ya'ni "bayonli kuylash" – yarim kuylash, yarim deklamatsiya (birinchi bor bu usul Shyonberg tomonidan "Gurre qo'shiqlari" da Bayonchi epizodik partiyasida kiritilgan edi) usulida yozilgan. Melodrama uchun matn bo'lib, belgiyalik shoir Alber Jironing Otto Xartlebenning nemis tiliga tarjimasidagi shu nomli she'r turkumi xizmat qilgan. Turkum uch qismga bo'linib, ularning har birida yettitadan nomer bor. "Oydin Pyero" musiqa tarixiga "ekspressionizm injili" sifati kirgandir. Ammo bu yerda mazkur yo'nalish uchun xos bo'lgan sub'ektivlik omadsiz Pyero niqobi ostida yashiringan: Jiro she'rlarining mazmuni ham shundaydir, ulardagi ko'tarinki-emotsional she'riy olam nafaqat asabiy patetikali nasihat ma'ruzalar va lirik qalb ochishlarni qichqiruvchi jadalligi bilan, balki hazil, ba'zida sub'ektdan ma'lum chetlanishni nazarda tutgan niqoblar komediyasi ruhida qo'pol mubolag'a bilan ham ifodalangandir. "Oydin Pyero"ning cholg'u matosi gohida zich, gohida tarqoq jadal tovushli oqimni namoyon etib, unda kichikroq ansamblning (uning tarkibi har xil nomerlarda turlichadir) registrliligi va texnik imkoniyatlari faol qo'llanadi.

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, musiqa tarbiyasi shaxs sifatida shakllanayotgan bolalarning qalbida milliy ruhni kamol toptirish, ma'naviy va axloqiy madaniyatni musiqiy didni shakllantirish, har bir davr musiqasini bilishlari mumtoz musiqa va zamonaviy musiqa namoyondalarini bilishlari, musiqiy tasavvurlarini yanada boyitish hamda ularda vatanparvarlik, insonparvarlik tuyg'ularini, tashabbuskorlik qobiliyatlarini kamol toptirishdir

Foydalanilgan adabiyotlar

1.O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning mamlakatimizni 2016 yilda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning asosiy yakunlari va 2017 yilga mo'ljallangan iqtisodiy dasturning eng muhim ustuvor yo'nalishlariga bag'ishlangan Vazirlar Mahkamasining kengaytirilgan majlisidagi ma'ruzasi. "Xalq so'zi" gazetasi. 2017 yil 16 yanvar. 11-son.

2.O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida" gi qonuni va "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi". – Toshkent, Ma'rifat, 1997 – yil.

3.O'zbekiston Davlat Ta'lim Standarti. 5111100 – musiqiy ta'lim yo'nalishi bo'yicha bakalavr tayyorgarlik darajasi va zaruriy bilimlar mazmuniga qo'yiladigan talablar. – Toshkent, Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, 2008 –yil.

4.Mallaev O. Yangi pedagogik texnologiyalar. T. 2000

5. Farberman L.B, Musina R.G. Jumaboeva F.A. Oliy o'quv yurtlarida uqitishning zamonaviy usullari. T. 2002.
6. LANGUAGE. INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact factor: 7.429, 11, 161-164.
7. Zufarjonovna, J. G. (2022). USING WEB-QUEST TECHNOLOGY IN ENGLISH LESSONS AS FOREIGN LANGUAGE. INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact factor: 7.429, 11, 161-164.
8. Azimbayevna, D. G., Qizi, G. J. Z., & Vohidovna, X. X. (2021). Peculiarities Of Translating Medical Terms. Texas Journal of Medical Science, 2, 6-9.
9. Zufarjonovna, J. G. (2022). BENEFITS OF USING WEB-QUEST TECHNOLOGY IN ENGLISH LESSONS AS FOREIGN LANGUAGE. INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact factor: 7.429, 11, 158-160.
10. Жўраева, Г. З. (2022). БЎЛАЖАК ХОРИЖИЙ ТИЛ ЎҚИТУВЧИЛАРИНИНГ WEB-КВЕСТ ТЕХНОЛОГИЯСИ АСОСИДА АХБОРОТЛАРГА ТАҲЛИЛИЙ ВА ТАНҚИДИЙ МУНОСАБАТИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ ТИЗИМИ. BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI, 2(10), 235-238.
11. Qizi, J. G. Z. (2021). The effect of innovative methods in teaching English as foreign language.
12. Укитувчиси, Ф. Д. Ч. Т. Ф. (2022). Бўлажак Хори Жий Тил Ўқитувчиларининг Web-Квест Технологияси Асосида Ахборотларга Таҳлилий Ва Танқидий Муносабатини Шакллантиришининг Тизимли-Функционал Модели. Miasto Przyszłości, 29, 276-278.
13. Sulonov, A. (2022). MUSIQIY IDROKKA TA'SIR ETUVCHI TRANSFORMATSION TENDENSIYALARNI SHAKLLANTIRISHDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNING SAMARADORLIGI. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 2(10-2), 314-323.
14. Султонов, А., & Абдисатторов, А. (2022). МАРКАЗИЙ ОСИЁДА МУСИҚА ИЛМИ РИВОЖЛАНИШИДА БАХШИЧИЛИК САНЪАТИНИНГ ЎРНИ ВА АҲАМИЯТИ. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 2(10-2), 478-483.
15. Normuhammatovich, S. A. (2022). O'QUVCHILARDA MILLIY MUSIQA ESHITISH QOBILIYATINI SHAKLLANTIRISHDA PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI. Science and innovation, 1(B2), 259-263.
16. ХАЙДАРОВА, D. (2021). Application forms in non-native languages and their peculiarities (on the example of Uzbek, Russian, English, German and French). THEORETICAL & APPLIED SCIENCE Учредители: Теоретическая и прикладная наука, (12), 474-477.

- 17.Dildora, X. (2021). Appeal as a basis of communication culture. *Asian Journal of Research in Social Sciences and Humanities*, 11(11), 812-815.
- 18.Komilovna, H. D. (2022). SOME FEATURES OF APPLICATION FORMS IN UZBEK AND GERMAN LANGUAGE.
- 19.Xaydarova, D. K. (2021). KOREYS VA INGLIZ TILIDAGI MUROJAAT ATAMALARINING UMUMIY VA XUSUSIY BELGILARI. *Scientific progress*, 2(8), 936-941.
- 20.Isakovna, L. N. (2023, January). EXTRACURRICULAR ACTIVITIES IN STUDENTS IN GRADES 5 AND 9 DEVELOP SOCIAL INITIATIVE THROUGH EVENTS. In *E Conference Zone* (pp. 1-14).
- 21.Sabirovna, S. G. (2022, November). FEATURES OF THE DEVELOPMENT OF PHYSICAL QUALITIES IN PRIMARY SCHOOL AGE. In *E Conference Zone* (pp. 71-84).
- 22.Sabirovna, S. G. (2022, November). FEATURES OF THE DEVELOPMENT OF PHYSICAL QUALITIES IN PRIMARY SCHOOL AGE. In *E Conference Zone* (pp. 71-84).
- 23.Sabirovna, S. G. (2022). PHYSICAL CULTURE AND DEVELOPMENT OF PHYSICAL SCHOOL CHILDREN. *Conferencea*, 17-27.
- 24.Sabirovna, S. G. (2021, November). FORMATION OF A HEALTHY LIFESTYLE FOR PRESCHOOLERS. In *Archive of Conferences* (Vol. 22, No. 1, pp. 44-48).
- 25.Mamasoliyevich, S. S. (2022). USING INTERACTIVE TECHNIQUES IN THE CLASSROOM PHYSICAL EDUCATION IN GENERAL EDUCATION SCHOOLS (USING FOOTBALL LESSONS AS AN EXAMPLE). *Scientific Impulse*, 1(3), 1118-1123.
- 26.Mamasoliyevich, S. S. (2022). METHODS OF PHYSICAL DEVELOPMENT OF PRESCHOOL CHILDREN. *Scientific Impulse*, 1(3), 1129-1135.
- 27.Mamasoli, S. S., & Mirzodajonovich, S. M. (2022). THE ROLE OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS IN THE INTELLECTUAL EDUCATION OF STUDENTS. *Scientific Impulse*, 1(3), 1136-1142.
- 28.Sidikov, M. S., & Marubjanovich, N. S. (2023). EDUCATION OF THE ENDURANCE OF TEENAGERS ENGAGED IN ATHLETICS (ON THE EXAMPLE OF SECTIONS. *Open Access Repository*, 4(02), 27-37.
- 29.Mamajonovich, M. N. (2023). ASSESSMENT OF PHYSICAL DEVELOPMENT TRAINING OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS. *Conferencea*, 23-36.
- 30.Mamasoliyevich, S. S. (2023). FEATURES OF SPECIAL MOTOR TRAINING OF FEMALE ATHLETES 6-9 YEARS OLD IN GYMNASTICS. *Conferencea*, 116-128.
- 31.Kholmiraevich, A. J. (2021). Innovations In Fitness Works and Physical Education. *Texas Journal of Medical Science*, 2, 4-5.
- 32.Kholmiraevich, A. J. (2022). Innovations in Fitness Works and Physical Education. *Journal of Pedagogical Inventions and Practices*, 6, 159-161.

33. Xolmirzaevich, A. J. (2022). Improving Theoretical Fundamentals of Physical Culture Classes. *Texas Journal of Engineering and Technology*, 9, 88-91
34. Xolmirzaevich, A. J. (2022). JISMONIY MADANIYAT DARSINING MAZMUNI. *Spectrum Journal of Innovation, Reforms and Development*, 8, 170-180.
35. D. Namozova, Z. Astanova, & M. Egamberdiyev (2023). APPROACH TO THE USE OF THE LIVES AND WORKS OF BLIND MENTOR ARTISTS IN EDUCATING YOUNG PERFORMERS (ON THE EXAMPLE OF RASULQORI MAMADALIYEV). *Science and innovation*, 2 (B4), 149-151. doi: 10.5281/zenodo.7818536
36. Асқарова, М., Намозова, Д., Мадаминов, Н., & Алихонова, Д. (2020). PSYCHOLOGICAL FEATURES OF PREPARING CHILDREN FOR SCHOOL. *Scientific and Technical Journal of Namangan Institute of Engineering and Technology*, 2(7), 402-407.
37. Namozova, D., & Astanova, Z. T. (2022). BRAYL NOTA TIZIMINING MUSIQA TA'LIMIDAGI ILK QADAMLARI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(10-2), 260-264.
38. Namozova, D. (2022). BO 'LAJAK MUSIQA O 'QITUVCHILARINING KREATIV KOMPETENTLIGINI MUSIQA TARIXI FANINI O 'QITISH VOSITASIDA SHAKLLANTIRISH. *Science and innovation*, 1(B6), 942-950.
39. Ashurova, O. A. (2021). Socio-historical traditions of development of ecoesthetic culture of preschool educational professionals. *Current research journal of pedagogics*, 2(05), 46-52.
40. Anvarjonovna, A. O. (2022). TECHNOLOGY OF DEVELOPMENT OF ECOESTHETIC CULTURE OF FUTURE SPECIALISTS OF PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTIONS. *Emergent: Journal of Educational Discoveries and Lifelong Learning (EJEDL)*, 3(11), 7-12.
41. Ashurova, O. A. (2021). Socio-historical traditions of development of ecoesthetic culture of preschool educational professionals. *Current research journal of pedagogics*, 2(05), 46-52.
42. Sabirovna, S. G. (2022, November). FEATURES OF THE DEVELOPMENT OF PHYSICAL QUALITIES IN PRIMARY SCHOOL AGE. In *E Conference Zone* (pp. 71-84).
43. Sabirovna, S. G. (2022, November). FEATURES OF THE DEVELOPMENT OF PHYSICAL QUALITIES IN PRIMARY SCHOOL AGE. In *E Conference Zone* (pp. 71-84).
44. Sabirovna, S. G. (2022). PHYSICAL CULTURE AND DEVELOPMENT OF PHYSICAL SCHOOL CHILDREN. *Conferencea*, 17-27.
45. Sabirovna, S. G. (2021, November). FORMATION OF A HEALTHY LIFESTYLE FOR PRESCHOOLERS. In *Archive of Conferences* (Vol. 22, No. 1, pp. 44-48).
46. Mamasoliyevich, S. S. (2022). USING INTERACTIVE TECHNIQUES IN THE CLASSROOM PHYSICAL EDUCATION IN GENERAL EDUCATION SCHOOLS (USING FOOTBALL LESSONS AS AN EXAMPLE). *Scientific Impulse*, 1(3), 1118-1123.
47. Mamasoliyevich, S. S. (2022). METHODS OF PHYSICAL DEVELOPMENT OF PRESCHOOL CHILDREN. *Scientific Impulse*, 1(3), 1129-1135.

- 48.Mamasoli, S. S., & Mirzodajonovich, S. M. (2022). THE ROLE OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS IN THE INTELLECTUAL EDUCATION OF STUDENTS. *Scientific Impulse*, 1(3), 1136-1142.
- 49.Sidikov, M. S., & Marubjanovich, N. S. (2023). EDUCATION OF THE ENDURANCE OF TEENAGERS ENGAGED IN ATHLETICS (ON THE EXAMPLE OF SECTIONS. *Open Access Repository*, 4(02), 27-37.
- 50.Mamajonovich, M. N. (2023). ASSESSMENT OF PHYSICAL DEVELOPMENT TRAINING OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS. *Conferencea*, 23-36.
- 51.Mamasoliyevich, S. S. (2023). FEATURES OF SPECIAL MOTOR TRAINING OF FEMALE ATHLETES 6-9 YEARS OLD IN GYMNASTICS. *Conferencea*, 116-128.
- 52.Kholmirzaevich, A. J. (2021). Innovations In Fitness Works and Physical Education. *Texas Journal of Medical Science*, 2, 4-5.
- 53.Kholmirzaevich, A. J. (2022). Innovations in Fitness Works and Physical Education. *Journal of Pedagogical Inventions and Practices*, 6, 159-161.
- 54.Xolmirzaevich, A. J. (2022). Improving Theoretical Fundamentals of Physical Culture Classes. *Texas Journal of Engineering and Technology*, 9, 88-91
- 55.Xolmirzaevich, A. J. (2022). JISMONIY MADANIYAT DARSINING MAZMUNI. *Spectrum Journal of Innovation, Reforms and Development*, 8, 170-180.
- 56.D. Namozova, Z. Astanova, & M. Egamberdiyev (2023). APPROACH TO THE USE OF THE LIVES AND WORKS OF BLIND MENTOR ARTISTS IN EDUCATING YOUNG PERFORMERS (ON THE EXAMPLE OF RASULQORI MAMADALIYEV). *Science and innovation*, 2 (B4), 149-151. doi: 10.5281/zenodo.7818536
57. Асқарова, М., Намозова, Д., Мадаминов, Н., & Алихонова, Д. (2020). PSYCHOLOGICAL FEATURES OF PREPARING CHILDREN FOR SCHOOL. *Scientific and Technical Journal of Namangan Institute of Engineering and Technology*, 2(7), 402-407.
58. Namozova, D., & Astanova, Z. T. (2022). BRAYL NOTA TIZIMINING MUSIQA TA'LIMIDAGI ILK QADAMLARI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(10-2), 260-264.
59. Namozova, D. (2022). BO 'LAJAK MUSIQA O 'QITUVCHILARINING KREATIV KOMPETENTLIGINI MUSIQA TARIXI FANINI O 'QITISH VOSITASIDA SHAKLLANTIRISH. *Science and innovation*, 1(B6), 942-950.
- 60.Ashurova, O. A. (2021). Socio-historical traditions of development of ecoesthetic culture of preschool educational professionals. *Current research journal of pedagogics*, 2(05), 46-52.
- 61.Anvarjonovna, A. O. (2022). TECHNOLOGY OF DEVELOPMENT OF ECOESTHETIC CULTURE OF FUTURE SPECIALISTS OF PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTIONS. *Emergent: Journal of Educational Discoveries and Lifelong Learning (EJEDL)*, 3(11), 7-12.
- 62.Ashurova, O. A. (2021). Socio-historical traditions of development of ecoesthetic culture of preschool educational professionals. *Current research journal of pedagogics*, 2(05), 46-52.